

ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΕΤΡΑΚΟΥ / ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΜΟΥΣΜΟΥΤΗΣ

*Ο Σταθάτειος Δραματικός Διαγωνισμός**της Εταιρείας Ελλήνων Θεατρικών Συγγραφέων.*

Αθήνα, ERGO 2008, σελ. 221, εικ., English summary, ISBN978-960-8376-41-0.

[Παράβασις – Μελετήματα 6]

Η έρευνα για τους δραματικούς διαγωνισμούς συνεχίζεται. Μετά τις μονογραφίες του Παν. Μουλλά και της Κ. Πετράκου (*Les concours poétiques de l'université d'Athènes 1851-1877*, Athènes 1989, *Οι θεατρικοί διαγωνισμοί 1870-1925*, Αθήνα 1999, βλ. και το άρθρο της «Δύο δραματικοί διαγωνισμοί της Ακαδημίας Αθηνών», Στέφανος. *Τιμητική προσφορά στον Βάλτερ Πούχγκερ*, Αθήνα 2007 σσ. 867-978 και στον τόμο *Θεατρικές (σ)τάσεις και πορείες*, Αθήνα 2007, σσ. 287-314) η τελευταία παρουσιάζει σε σύμπραξη με τον Δ. Μουσμώτη τις εισηγήσεις του Σταθάτειου Διαγωνισμού το 1930/31. Το ξεχωριστό ενδιαφέρον, που παρουσιάζουν τα πρακτικά των διαγωνισμών αυτών τεκμηριώνεται προλογικά: «Στα ερευνητικά desiderata της θεατρικής ιστορίας μας, η δημοσίευση των πρακτικών των θεατρικών διαγωνισμών συνιστά αναπόσπαστο τμήμα. Προσφέρει πολλές και ποικίλες πληροφορίες, όχι μόνο για τα κρινόμενα έργα – ασχέτως αν τα περισσότερα εξ αυτών αποδείχθηκαν ήσσοнос σημασίας για το θέατρο – αλλά και για τους συγγραφείς, τους κριτές και όσους εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα στη διαδικασία. Οι κρίσεις αυτές, όταν ξεπερνούν τα όρια της τυπικής διεκπεραίωσης, συνιστούν ορισμένως μικρά δοκίμια, που αναδεικνύουν το πνεύμα, τα ήθη και γενικότερα τις αντιλήψεις της εποχής» (σ. 8). Το αρχείο υπήρχε στο Θεατρικό Μουσείο και παραχωρήθηκε το 2005 για μελέτη και δημοσίευση. Έχει την εξής μορφή: «Σε ειδικά τυπωμένα για τον διαγωνισμό φυλλάδια, εκτός από την ημερομηνία και τον αριθμό της κατάθεσης, υπάρχουν ιδιόχειρες οι κρίσεις. Φυλάσσεται επίσης το πρωτόκολλο του διαγωνισμού, καθώς και τα στελέχη των αποδείξεων παραλαβής των έργων. Στον ογκώδη φάκελο δεν εμπεριέχονται τα θεατρικά έργα, ούτε τα αναλυτικά στοιχεία των συγγραφέων, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η ταυτοποίηση παρά μόνο ορισμένων, ένα προβλήματα που αφορά όλους τους διαγωνισμούς που ερευνηθήκαν από καταβολής» (σ. 8). Πληροφορίες ανλήθηκαν και από το αρχείο και τη βιβλιοθήκη του Εθνικού Θεάτρου, ενώ τα πρακτικά των συνεδριάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου της Εταιρείας Ελλήνων Θεατρικών Συγγραφέων για το 1930/31 δεν ανευρέθησαν· κατά την πληροφορία του προέδρου έχουν καταστραφεί.

Η περίπτωση του Σταθάτειου είναι αρκετά ενδιαφέρουσα: 90 έργα έχουν υποβληθεί, η επιτροπή, αποτελούμενη από τους Μιλτιάδη Λιδωρίκη, Γρηγόριο Ξενοπούλο και Τίμο Μωραϊτίνη, δεν βράβευσαν τελικά το καλύτερο – κατ' αυτούς – έργο, το *Το πλοίο ταξειδεύει* της Γαλάτειας Καζαντζάκη, λόγω πολιτικής στράτευσης και πρωτοποριακής γραφής - επομένως ακαταλληλότητας για ανέβασμα στο Εθνικό Θέατρο, αλλά ένα «βυζαντινό» δράμα που δεν παίχθηκε ποτέ, ενώ ο Φώτος Πολίτης με ενθουσιασμό και δική του σηματοδότηση ανέβασε ως πρώτο νεοελληνικό έργο το 1932 ακριβώς το δράμα της Γαλάτειας, το οποίο σημείωσε και μεγάλη επιτυχία. Η απόφαση αυτή οδήγησε βέβαια στις γνωστές διαμαρτυρίες και ο διαγωνισμός, χρηματοδοτούμενος από τον Αντώνιο Σταθάτο, εγκαταλήφθηκε στη συνέχεια. Οι αναλυτικές κρίσεις των μελών της επιτροπής (σσ. 34 εξ.) είναι διαφωτιστικές για κριτήρια αξιολόγησης και αντιλήψεις της εποχής και των κριτών, μερικές φορές και απολαυστικές στις διατυπώσεις τους. Η τελική έκθεση (σσ. 122 εξ.) αποκλείει πέντε έργα για αντιγραφής, 12 είναι «άξια προσοχής» (τελικά αναφέρονται 14), 20 έχουν «σημαντικές αρετάς» (τελικά αναφέρονται 17), 15 είναι «τα διαφιλονεικώσαντα τα βραβεία». Το πρώτο βραβείο δίνεται

τελικά στο *Ο Αντιφωνητής* εμπήσε του Άγγ. Σημηριώτη, τα δύο άλλα στα κοινωνικά δράματα *Ανάμεσα στους ανθρώπους* και *Ατέλειωτος δρόμος*. Η απόφαση έγινε στις 6 Μαρτίου 1931, η παρουσίαση δύο μέρες αργότερα στο Θέατρο Κεντρικών. Ακολουθούν οι συνηθισμένες διενέξεις στον Τύπο (σσ. 146 εξ.). Το έργο της Γαλάτειας ανεβάστηκε στο Εθνικό την 1η Νοεμβρίου 1932, σημείωσε επιτυχία αλλά απέσπασε κυρίως επιφυλακτικές κριτικές (σσ. 164 εξ.). Στη συνέχεια ταυτίζονται ορισμένα έργα και σημειώνονται οι εκδόσεις. Ο μικρός τόμος κλείνει με ένα παράρτημα φωτογραφιών (σσ. 195 εξ.), ένα ευρετήριο προσώπων (σσ. 211 εξ.) και ένα English summary (σ. 221).

Έχουν δίκαιο οι συγγραφείς: τα σημειώματα και πρακτικά των διαγωνισμών είναι ένα απολαυστικό και διαφωτιστικό από πολλές πλευρές ανάγνωσμα, πρόκειται για πρωτοβάθμιες πηγές υψηλής αξιολογικής πυκνότητας, ακόμα περισσότερο από τις θεατρικές κριτικές, γιατί με τα βραβεία διακυβεύονται μερικές φορές σημαντικά συμφέροντα. Απόδειξη πως το καλύτερο έργο, και κατά τον Ξενοπούλο, όχι μόνο δεν πήρε το πρώτο βραβείο αλλά κανένα και το Εθνικό Θέατρο έκρινε με τελείως διαφορετικά κριτήρια: *Το πλοίο ταξιδεύει* έγινε το πρώτο νεοελληνικό έργο στη ιστορική θητεία του Φώτου Πολίτη.

ΒΛΑΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

ΓΙΩΡΓΟΣ Π. ΠΕΦΑΝΗΣ

Η άμμος του κειμένου.

Αισθητικά και δραματολογικά θέματα στο ελληνικό θέατρο.
Αθήνα, Παπαζήσης 2008, σελ. 521, ISBN 978-960-02-2278-4.

Ο Γιώργος Πεφάνης παρουσιάζει άλλον έναν τόμο με συγκεντρωμένα μελετήματα της τελευταίας δεκαετίας, φτάνοντας από το Επτανησιακό θέατρο ως τη σύγχρονη νεοελληνική δραματολογία. Τα μελετήματα αυτά, μερικά από αυτά με σεβαστή έκταση, έχουν δημοσιευτεί σ' αυτή ή και πιο σύντομη μορφή σε διάφορες ευκαιρίες. Το πρώτο κεφάλαιο έχει ιστορικό χαρακτήρα «Το επτανησιακό θέατρο. Μια σύντομη επισκόπηση» (σσ. 19-73), και ξεκινάει από την αμφιλεγόμενη παράσταση των *Περσών* το 1571 και τελειώνει με την *Κακάβα* (1834) και την δραματογραφία έως την ένωση με την Ελλάδα. Για το θέατρο το όριο του 1864 είναι βέβαια συζητήσιμο, γιατί τα Επτάνησα δεν χάνουν αμέσως την ιδιοσυστασία τους ως προς την ιδιότυπη θεατρική ζωή (μουσικό θέατρο, ομιλίες, ιταλόφωνες παραστάσεις, ιταλική όπερα, λόγια δραματολογία). Το άρθρο δημοσιεύτηκε σε πιο σύντομη μορφή στον τόμο: Περιφέρεια Ιόνιων Νήσων, *Ιόνιοι Νήσοι. Ιστορία και Πολιτισμός / History and Culture of the Ionian Islands*, Αθήνα 2007, σσ. 171-185. Το δεύτερο κεφάλαιο απομονώνει μια περίπτωση του επτανησιακού θεάτρου, τον *Χάση*: «Μορφές του λαϊκού γέλιου και της καρναβαλικής παράδοσης στον *Χάση* του Δημητρίου Γουζέλη» (σσ. 75-113), ξεκινώντας από τις πολυαναφερόμενες θεωρίες του Bakhtine για το καρναβάλι και καταλήγοντας σε μια δραματολογική ανάλυση στον απόηχο της *Commedia dell'arte*, των Ομηλίων και του βωμολογικού και ανατρεπτικού λόγου του καρναβαλιού. Πρόκειται για ανακοίνωση στο ΗεΔιεθνές Πανιόνιο Συνέδριο στη Χώρα Κυθήρων, 21-25 Μαΐου 2006 και δημοσιεύτηκε στον *Πόρφυρα* 121 (2006), σσ. 485-506. Το τρίτο κεφάλαιο εμπλουτίζει τη μικρή ειδική βιβλιογραφία για τη θεατρικότητα του Καβαφικού λόγου: «Οι θεατές του Καβάφη» (σσ. 115-139), ξεκινώντας από μια παραστασιογραφία θεατρικών διασκευών ορισμένων ποιημάτων